گویا

هوای بندگی آورد در وجود مرا — وگرنه ذوق چنین آمدن نبود مرا

خوش است عمر که در یاد دلبر گذرد — چه حاصلست ازین گنبد کبود مرا

دران زمان که نیایی بیاد میمیرم — بغیر یاد تو زیستن چه سود مرا

فدای جان و دل من بیک نگاه تو باد — هر آنکسی که بسوی تو رهنمود مرا

نبود هیچ تمنا نه ز آسمان و زمین — که شوق یاد تو آورد در سجود مرا

بغیر یاد تو گویا نمیتوانم زیست
بسوی دوست رسانید زود مرا

دین و دنیا در کمند آن پری رخسار ما — هر دو عالم قیمت یکتار موی یار ما

ما نه آریم تاب غمزهٔ مستانه اش — یک نگاه جانفزایش بس بود در کار ما

حسن

مجھے ہوئے عبادت نے کر دیا پیدا — نہیں تو دنیا میں آنے کا یوں مزا کیا تھا

ہے خوب عمر جو یادِ یار میں گذرے — نہ وہ صبح کا کچھ مدعا اس کے سوا

نہ آئے یاد تو جینے سے موت آئی ہے — نہ ہو جو یاد تو پھر زندگی کا حاصل کیا

دل [illegible] بیان ہے اسکی خاک پا پہ نثار — جو کوئی رستہ بتلائے کوئے دلبر کا

نہ تھا نشان زمیں آسماں کا کچھ بھی — تھا شوقِ یاد سے سر میں سجود کا سودا

بغیر یاد ہے گویا کہ زندگی دشوار

ہے وہ جلد حسن کوئی ایسا ڈھنگ بتا

دین و دنیا زلف و گیسو ہے پرِ رخسار کا — دونو عالم مول ہے اک تار موئے یار کا

غمزۂ مستانہ کی ہم تاب لا سکتے نہیں — اک نگاہ جانفزا میں کام ہے بیمار کا

(2)

گاه صوفی گاه زاهد گه قلندر میشود — رنگهاے مختلف دارد بت عیار ما

قدر لعل او بجز عاشق نداند هیچکس — قیمت یاقوت داند چشم گوهربار ما

بر نفس گویا بیاد نرگس مخمور او

بادهاے شوق میخوند دل هشیار ما

بده ساقی مرا یکجام از ان رنگین مئے دلها — جام پاکت تا آسان کنم این جمله مشکلها

مرا در منزل جانان همه عیش و همه شادی — جرس بیهوده مینالد که بر بندید محملها

خدا حاضر بود دایم ببین دیدار [illegible] را — نه گرداب و در و حایل نه دریا و نه ساحلها

چرا بیهوده میگردی بصحرا و بدشت ایدل — چو آن سلطان خوبان کرد اندر دیده منزلها

چو غیر از ذات پاکش نیست در هر جا که می بینم

بگو گویا چه بگذارم زر و دنیا و مشاغلها

بیا ساقی شراب ناب سے بھر کر ایاغ اینجا   سرور لعل میگوں سے لگا حق کا سراغ اینجا

انا الحق از منصور گر چون شیشه قلقل کرد   نیارد تاب این اسرار حق بارے دماغ اینجا

جہان تاریک شد جانان برافروز رخ رخشان   ز نار ستارۂ تابان کہ میباید چراغ اینجا

بیا کہ دیدم کہ یاد آئی توان عمرے بسر کردن   اگر دیدم کہ میباید بشوق دل فراغ اینجا

دو چشم من کہ دریائے عظیم انساں بود گویا   ز ہر اشکم بود شادابی ہمہ باغ و راغ اینجا

رہ رسان راہ حق آمد ادب   ہم بدل یاد خدا و ہم طلب

ہر کجا دیدیم انوار خدا   بسکہ از فیض بزرگان شد جذب

چشم من غیر از جمالش وا نشد   زانکہ جملہ خلق را دیدم کذب

بیا اے ساقی رنگیں مے پر کن ایاغ اپنا   نثار لعل میگوں رخ [illegible] ایاغ اپنا

انا الحق ہے لب منصور پر قلقل صراحی کی   نہیں اسرار حق کی تاب لا سکتا دماغ اپنا

ہوا اندھیر عالم میں نہاں ہے ماہ تاباں   تجلّی رخ روشن سے روشن کر چراغ اپنا

اگر یاد آئے اندم [illegible] اس [illegible]   طفیل [illegible] ہو کر اندم [illegible] اپنا

حسن آنکھیں مری گویا عظیم الشان دریا ہیں

ہیں بر آنسو ہے تو سینکڑوں سرسبز باغ اپنا

رہبر راہ حقیقت ہے ادب   یاد حق میں اک ہوئے دل اور لب

ہر جگہہ آیا نظر نور خدا   فیض ہے جذب رگاں کا عجب

جز جمال یار کب کہلتی ہے آنکھ   کارخانہ ہے جہاں کا جو عجب

[illegible]

خاکپای سالکان دولت روشن کند   گر ترا با سالکان باشد سبب

کیست گویا کو مراد دل نیافت

هر کسی با نفس خود کرده غضب

دل اگر دانا بود اندیشهٔ یار است   چشم گر بینا بود در هر طرف دیدار است

هر طرف دیدار را آماده‌ای بینا کجاست   هر کجا طوریست پر شعلهٔ انوار است

سر اگر داری برو سر را بنه بر پای او   جان اگر داری نثارش کن اگر در کار است

دست گر داری برو دامان جانان را بگیر   سوی او میرو اگر پا را سر رفتار است

گوش گر شنوا بود جز نام حق کی بشنود   گر زبان گویا بود در هر سخن اسرار است

بر من مشتاق بت را اند دلی خلقها   هر کجا جام محبت دیده سرشار است

بی‌ادب پا را منه منصور وش در راه عشق   رهروی این راه را اول قدم بردار است

خدا کا یا اولیٰ کے روشن ضمیر   کہ ہو دو روشنیوں سے نسبت کا سبب

دعا گو یا نہیں کس کا ملا

غضب
پر حسن سے نفس شہ دعا یا

سدا اچھا حبیب لوٹنے دل میں ہے دلدار کی صورت   ہے ہر شخص میں عیاں اللہ دیدار کی صورت

کہاں ہے دیدہ بینا کہ دیکھے یار کا جلوہ   ہے ہر سو طور سے شعلہ انوار کی صورت

اگر ہے سر تو جا اس کو فدا کر پائے جاناں پر   اگر جاں ہے تو کر قرباں دیکھ یار کی صورت

اگر میں یا تیرا تو جا کر الجھے دامان جاناں سے   اٹھاتا چل قدم تا کچھ نہ ہے رفتار کی صورت

نہیں سنتا سوائے نام حق کچھ گوش شنوا کو   جو ہو گویا زباں ہر بات ہے اسرار کی صورت

برہمن پوجتا ہے بت مجاور قبر کا زاہد   ہے ہر جا جام الفت دیدہ [illegible] کی صورت

نہ بے ادبی سے چل منصور یہاں کوئے محبت میں   کہ ہے اس راہ میں اول قدم بر دار کی صورت

هرچه داری در بساط خود نثار یار کن

گر ترا مانند گویا طبع گوهربار هست

از پیش چشم آن بت نامهربان گذشت جانان گذشت یا ز ره دیده جان گذشت

زنگش بود گرد دلش پر شراره ساخت زان بسکه دود شعله ام از آسمان گذشت

ما را بیک اشارهٔ ابرو شهید کرد اکنون علاج چیست که تیر از کمان گذشت

یکدم بخویش راه نبردم که کیستم ای وای نقد زندگیم رایگان گذشت

هرگز بسیر روضهٔ رضوان نمیرود

گویا کسی که بر سر کوی بتان گذشت

مه ز رویش خجلت شرمنده است بلکه خورشید جهان هم بنده است

چشم ما هرگز بغیر از حق ندید ای خوشا چشمی که حق بیننده است

ما نه لافیم از زهد و ریا گر گنهگاریم حق بخشنده است

دیگری را از کجا آریم ما شور در عالم یکی افگنده است

حرف غیر از حق نیاید هیچگاه

بر لب گویا که حق گوینده است

گدای کوی ترا میل پادشاهی نیست هوای سلطنت و ذوق کجکلاهی نیست

هر آنکه مملکت دل گرفت سلطان شد کسی که یافت ترا هیچ او سپاهی نیست

گدای درگه تو پادشاه هر دو سراست اسیر خط ترا حاجت گواهی نیست

کدام دیده که در وی سواد نور تو نیست کدام سینه که او مخزن الهی نیست

فدای او شو و عذری مخواه ای گویا

که در طریقه ما جای عذرخواهی نیست

ہیں عبث زہد و ریائی شیخیاں　　عاصیوں کا بھی خدا بخشندہ ہے

دوسرا لائق کہاں سے ہم بھلا　　ایک ہی عالم میں تو افگندہ ہے

اے حسن جز حق کبھی بات کہو اب

مثل گویا گر تو حق کو بندہ ہے

درویش کو ترے ہو کب میل بادشاہی　　خواہش نہ سلطنت کی نے شوق کج کلاہی

جیتا ہے ملک والا ہے جس نے وہ پادشاہی　　پایا ہے جس نے تجھکو سر جھکا ہے وہ سپاہی

سلطان دو جہاں کا درویش ہی ترا ہے　　تیرے اسیر خط کو کیا حاجت گواہی

تیرے ہی نور سے ہے روشن سواد دیدہ　　سینہ نہیں نہ ہووے جو مخزن الہی

کیا قدر ہے حسن کو تو ہاں ہے مثل گویا

اپنے طریق میں ہے مردود عذر خواہی

در میان بزم ما جز قصهٔ جانانه نیست بی حجاب آ اندرین مجلس که کس بیگانه نیست

گذر از بیگانگیها و بخود شو آشنا هر که با خود آشنا شد از خدا بیگانه نیست

شوق محو لی هر کرا باشد همان [illegible] کار هر دانا که باشد کار هر دیوانه نیست

ناصحا تا چند گوئی قصه‌های وعظ و پند بزم مستان است جای قصه و افسانه نیست

این متاع حق ببین صاحبان دل بود چون بجز امیری در گوشهٔ ویرانه نیست

این متاع شوق را در عاشقان حق بخواه زانکه در جانش بجز نقش رخ جانانه نیست

چند میگوئی تو ای [illegible] خمش شو این سخن

شوق محو لی منحصر بر کعبه و بتخانه نیست

دل اگر در حلقهٔ زلف دوتا خواهد گذشت از ختن و از چین و ماچین و خطا خواهد گذشت

هر دو عالم با دو شاهی یک نگاه روی تو سایهٔ زلف تو از بال هما خواهد گذشت

این بساط عمر را دریاب کین باد صبا از کجا آمد ندانم و ز کجا خواهد گذشت

بادشاهی جهان از شور و غوغا بیش نیست   پیش درویشی که او از مدعا خواهد گذشت

از لذت تنها چه میپرسی درین دیر خراب   بادشه خواهد گذشت و هم گدا خواهد گذشت

شعر گویا زندگی بخش است چون آب حیات

بلکه از پاکیزگی ز آب بقا خواهد گذشت

امشب به تماشای رخ یار توان رفت   سوی بت عاشق کش رعنا بتوان رفت

در کوچهٔ عشق ارچه محالست رسیدن   منصور صفت با قدم دار توان رفت

ای دل بسوی مدرسه گر میل نداری   باری بسوی خانهٔ خمار توان رفت

چون دامنم از عشق [illegible] گلستان   بیهوده چرا جانب گلزار توان رفت

ای دل چو شدی واقف اسرار الهی   در سینهٔ معدن اسرار توان رفت

صد روضهٔ رضوان نشست چو در خانه شگفته

سلطنت سارے جہاں کی ہیچ نظروں میں ہوئی مرتبہ سائل کا ترک مدعا سے بڑھ گیا

ہر خرابات جہاں میں کب کسو سے قیام بادشہ بھی دو قدم آگے گدا سے بڑھ گیا

شعر گویا ہے حسن جانبخش آئندگی

بلکہ پاکیزہ سخن آب بقا سے بڑھ گیا

ہے آج تماشائے رخ یار کی خواہش اور ہے سبب عاشق کشتن دیدار کی خواہش

تب کوچۂ الفت میں قدم اپنا بڑھانا منصور کی مانند جو ہو دار کی خواہش

گر دل کو نہیں مکتب و مندر کی تمنا ہو گی تو کسی خانۂ خمار کی خواہش

جب عشق نے دانستہ کیا ترک تمنا بیہودہ ہے پھر گلشن گلزار کی خواہش

ناصر

ہے دل تو ہوا واقف اسرار الٰہی سینہ کو ہے پر مخزن اسرار کی خواہش

سو روضۂ رضواں میں حسین دلنشیں کہیے جب [illegible]

گویا بجز سوئے در و دیوار ایوان رفت

دیدی آخر طالب محبوب ره [illegible] گرفت / حاصل عمر گرامی را درین دنیا گرفت

هیچکس بیرون نباشد از سواد زلف تو / این دل دیوانه ام آخر همین سودا گرفت

غیر آن سرو روان هرگز نیاید در نظر / تا قد رعنائے او در دیده ما گرفت

از هوائے ناقه لیلیٰ دل شوریده ام / همچو مجنون مست گشت و ره سوئے صحرا گرفت

خوش نمی آید مرا حرفی بغیر از یاد حق / تا حدیث عشق او اندر دلم ماوا گرفت

تا بیابی ملتفت بهر نثار خدمتت / چشم گوهر بار ما خوش لولوئے لالا گرفت

می برآید جان من امروز از راه چشم / نوبت دیدار او تا وعده فردا گرفت

غیر حمد حق نیاید بر زبانم هیچگاه

حاصل این عمر را آخر دل گویا گرفت

دل من در فراق یار بسوخت — جان من بهر آن نگار بسوخت

آنچنان سوختم ازان آتش — هر که بشنید چون غبار بسوخت

من نه تنها بسوختم در عشق — همه عالم ازین شرار بسوخت

سوختم در فراق زآتش شوق — همچنین کیمیا بکار بسوخت

آفرین باد بر دل گویا
که بامید روی یار بسوخت

از دو چشم مست و تیغ الغیاث — از لب و دهن شکرخا الغیاث

وای بر نفسی که بیهوده گذشت — الغیاث از غفلت یا الغیاث

از نزاع کفر و دین دل برهم است — بر در درگاه مولی الغیاث

دلبران شوخ و جان عالمی — میکند از دست آنها الغیاث

اے ز دست خنجر مژگان او

میکند خاموش و گویا الغیاث

مست را با جام رنگین احتیاج   تشنه را با آب شیرین احتیاج

یک نگاه لطف تو دلها ربود   باز میدارم ازان این احتیاج

از تبسمها چو گلزار شگفت   بر لهٔ دیدش سگے لیس این احتیاج

صحبت مردان حق بس انور است   بس بود با چشم حق بین احتیاج

نیست تو را غیر او مقصود من

نیست با دنیا و با دین احتیاج

اے زلف عنبرین تو گویا نقاب صبح   پنهان چو زیر ابر سیه آفتاب صبح

بیرون برآید آن مه من چون ز خواب ناز   صد طعنه میزند برخ آفتاب صبح

از مقدم شریف جهان را دهد فروغ   چون بر کشد نقاب برخ آفتاب صبح

خنجر مژگاں حسن کا ہے بے پناہ

چیخ اٹھے خاموش و گویا الغیاث

مست کو ایک ساغر نرگس کی احتیاج   پیاسے کو ہوگی چشمہ شیریں کی احتیاج

دل لگی ہمار تری اک نگاہ لطف   پھر ہے اوسی نگاہ خوش آہن کی احتیاج

جو جو کہ گل کھلائے تبسم نے آپکے   وہ دیکھ کر بھلا کسے نسرین کی احتیاج

ہے دوستی صحبت مردان حق عجب   لیکن یہاں ہے وہ حق بینی کی احتیاج

گویا کمال حسن کا ہے مقصود آپ ہی

دنیا کی کچھ نہیں ہے مجھے دین کی احتیاج

ہے زلف عنبریں تری گویا نقاب صبح   یا ابر ہے چھپائے ہوئے آفتاب صبح

اٹھتا ہے خواب ناز سے جب میرا ماہرو   سیکھتا ہے اوسکے طلعت سے یہ آفتاب صبح

فیض قدم سے کرتا ہے روشن جہان کو   اوٹھے نقاب جبکہ رخ آفتاب صبح

دی چون ز خواب ناز چو خورشید برآمدی   شرمنده گشت از رخ تو آفتاب صبح

بیداری است زندگی عارفان شوق

گویا حرام کرد ز آینده خواب صبح

میبرد جان و دل و دین این چشم شوخ   میکشد از جا علم این چشم شوخ

کاکل او فتنه دو عالم است   رونق هر دو جهان زین چشم شوخ

خاک پای است روشنی دل بود   هادی چشم خدا بین این چشم شوخ

کی کند سجده گل نرگس نگاه   هر که دیده فتنه آیین چشم شوخ

هر کرا گویا غبار دل نشست

گوئی او را یک نگاه این چشم شوخ

بهوش باش که هنگام نوبهار آمد   بهار آمد و یار آمد و قرار آمد

درون مردمک چشم بسکه جلوه گرست
بهر طرف که نظر رفت روی یار آمد

بهر طرف که رود دیده میروم [illegible]
درین مقدمه ما را چه اختیار آمد

خبر رسید بیاران مدعی کامشب
زده انا الحق و منصور سوی دار آمد

خبر رسید بگلها که بشگفند بباغ
ازین نوید که آن بلبل هزار آمد

خدای ماند ز غیرت جدا و من [illegible]
حدیث شوق تو از بسکه بیشمار آمد

خیال حلقهٔ زلف تو میکند گویا
ازین سبب که دل از شوق بیقرار آمد

طبیب عاشق ناشاد را دوا چکند
ترا که پای بود لنگ رهنما چکند

جمال او بهمه جا بیحجاب جلوه گرست
تو در حجاب خودی یار خوش لقا چکند

مرا که نیست بیک گوشه خاطر مجموع
مقام امن پریشانی مرا چکند

بغیر رقه کے رسی بمنزل یار بغیر مرشد تو رهنمائیها چکنند
اگرچہ سرمہ گویا ہے خاک پاے کسے
چو خودنمائی و خودبینی کسی ترا چکند

صبا چو حلقۂ زلفش او را شانه میسازد عجب زنجیر از بہر دل دیوانه میسازد
ندانستم که اندر روز ازل این نقش آدم را که نقاش از برای بودن خود خانه میسازد
خ براے گرده نان گرد این دونان چه میگردی طمع دیدی که آدم را اسیر دانه میسازد
دل عاشق بباید که در پیچ معشوق میگردد سراپا جان شود آنکس که با جانانه میسازد
مگو از حال لیلی با دل شوریده گویا
که شرح قصه مجنون مرا دیوانه میسازد
ستردہ ہزار سجده بسوے تو میکنند بردم طواف کعبه کوے تو میکنند
ہر جا که بنگرند جمال تو بنگرند ما حیدران نظاره روے تو میکنند

بیت

ہے کوئے یار میں جانیکو [illegible]   خلاف پیر مریدوں کا راستہ ہے

حسن جو گویا کوئی خوشنما و خوب [?] ہے

بیت

پڑی ہوا کلمہ میں تبدیلی خانیاں [?] ہے

تمہاری زلف میں بست صبا شبانہ کرتا ہے   گویا تیاری قید دل دیوانہ کرتا ہے

نہ تھی معلوم ازل میں حقیقت نقش آدم کا   کہ نقاش اپنے ہی نے کو بنا کے خانہ کرتا ہے

میرا یا جان ہو معشوق ہوتا دل عاشق   جو جان اپنی فطرے صورت جانانہ کرتا ہے

نہ ہو روحی کے کرے کیسے شیدا کعبونکا   یہ لالچ حضرت آدم کو اسیر دانہ کرتا ہے

حسن کیا حال ہے لیلی کا سنے شوریدہ دل گویا

بیان قصہ مجنوں جسے دیوانہ کرتا ہے

سینکڑوں سجدے کئے ہیں سجدے دوست   حج کعبہ ہے طواف کوئے دوست

ہیں مگر صاحبدلوں کیواسطے   ہر طرف نظارہائے روئے دوست

جانها نثار قامت رعنات کرده‌اند — دلهای مرده زنده ببوی تو میکنند

آئینهٔ خدای نماست روی تو — خورشید را تقابل روی تو میکنند

تیره دلان که چشم ندارند مطلقا — باغ ارم مشابه کوی تو میکنند

مستان شوق غلغله اندر جهان — صد جان فدای یکسر موی تو میکنند

از پرتو جمال تو روشن شده جهان — در هر طرف حکایت خوی تو میکنند

آشفتگان شوق تو گویا صفت مدام
آواز خوش کلام بسوی تو میکنند

ای گردش چشم تو که ایام ندارد — خورشید فلک پیش رخت نام ندارد

صیاد قضا از پی دل بردن عاشق — چون حلقهٔ زلف تو دگر دام ندارد

این عمر گرانمایه غنیمت شمر آخر — تا صبح ندیدیم که او شام ندارد

تا چند دلاسا کنم این خاطر خود را — بی دیدن روی تو که آرام ندارد

این چشم گهربار که دریا شده گویا
بی روی دلارام تو آرام ندارد

تا لعل جانفزای تو گویا نمیشود — درمان درد ماست که پیدا نمیشود
لب تشنه را ز آب می وصل تست آرزو — تسکین ما ز خضر و مسیحا نمیشود
داریم درد دل که مداوا علاج نیست — تا جان نمی‌دهیم مداوا نمیشود
گفتم که جان دهیم [illegible] نگاه تو — گفتا میان ما و تو سودا نمیشود
اندر هوای زلف گره گیر مهوشان — من میروم گره ز دلم وا نمیشود
با ساحل مراد کجا آشنا شویم — تا چشم ما بیاد تو دریا نمیشود

گویا در انتظار تو چشمم سفید شد
من چون کنم که بی تو دلاسا نمیشود

چون ماه دو هفته رخ نمائی چه شود　　هر شب مه من اگر بیائی چه شود

ای جمله جهان اسیر دام زلفت　　یک لحظه اگر گره گشائی چه شود

عالم همه گشت بی تو تار و تاریک　　خورشید صفت اگر برآئی چه شود

یک لحظه بیا و در دو چشمم بنشین　　در دیده نشسته دلربائی چه شود

این بنده که خال کان بر روی پیداست　　بفروشی بقیمت خدائی چه شود

در دیده توئی و من بهر سو جویان　　از پرده غیب رو نمائی چه شود

گویاست بهر طرف سراغت جویا

گم گشته را تو رهنمائی چه شود

قدم آن به که او راه خدا پیموده باشد　　زبانی به که در ذکر خدا آسوده باشد

بهر سوئی که سر جنبم بچشم ما سوا ناید　　همیشه نقش او در دیده ما بوده باشد

وہ ماہ دو ہفتہ رخ دکھائے کیا ہو گر چاند ستارات کو خیرہ آئے کیا ہو

ہے سارا جہاں تمہاری زلفوں کا اسیر یہ عقدہ کبھی تو کھلنے پائے کیا ہو

تجھ بن ہے جہاں میں اندھیرا گر تو سورج کی طرح جہاں میں آئے کیا ہو

ہو چشم نشیں جو اک دم ہر آ کر آنکھوں آنکھوں میں دل چرائے کیا ہو

اس ہندوئے خال زنگی قیمت اے جاں گر نقد خدائی لے بکائے کیا ہو

آنکھوں میں ہے تو نقش تیری ہر جو چہرے سے نقاب گر اٹھائے کیا ہو

گویا کو سخن سرائی کا نہ ملا

گر بیٹھے ہوئے کو وہ بٹھائے کیا ہو

قدم ہے وہ کہ جو راہ خدا پیمودہ زباں ہے وہ کہ جو ذکر خدا سے آسودہ

صنم کا نقش ہے آنکھوں میں کچھ ایسا کہ سوجھتا ہی نہیں کوئی نقش بیہودہ

گر دست من به هیچ سوئی کار میبرد   من چون کنم که دل بسوی یار میبرد

آواز لن ترانی رسیده بگوش دل   موسی اگر بدین دیدار میبرد

این دیده نیست آنکه از واشک میچکد   جام محبت است که سرشار میبرد

والا بود دل زبسکه یکی اندر وجود   زان دل بهشت جانب دلدار میبرد

در هر دو کون گردن او سربلند شد   منصور وار هر که سر خود بدار میبرد

گویا ز ذات دوست حقیقی حیات یافت

دیگر چرا بخانهٔ خمار میبرد

کیست امروز که سودای نگاری دارد   پادشاهیست درین دهر که یاری دارد

دانم ای شوخ که خون همه جهان خواهد ریخت   چشم مست تو که امروز خماری دارد

خون جگر سے ہو گیا رنگیں بیاض چشم — اوسکی بجلی کی ہے طرز بہار آج

فردوس اور سایۂ طوبیٰ کی کیا غرور — منصور ہے سایۂ نخل دار آج

اے شمع حسن چہرۂ گلگوں ذرا دکھا — پروانہ وار بلبلیں ہیں بیقرار آج

یا ہوئے ہیں بلائے حسن زیب سلسلے

گویا کو ہے زلف کے غم میں قرار آج

واقف حال غریب و بیار بسا کوئی نہیں — ہم جہاں بیٹھے ہیں ہمدم دنیا میں نا کوئی نہیں

نصف جو کوئی بتا لنگڑے لا کہ ہوں فردوس خلد — کیونکہ جنت شکل کوئے دلربا کوئی نہیں

ہے طبیب عشق کی تجویز کہتے ہیں کہ اب — چارہ درد غریباں جز خدا کوئی نہیں

روشنی چشم دل کا تو جو خواہشمند ہے — اوسکی خاک در سے بڑھ کر توتیا کوئی نہیں

زندگی یاد خدا میں گذر جائے تمام — عمر کی اسکے برابر کیمیا کوئی نہیں

دولت دنیا ہے اوسکی خاک پر نثار — جو نثار اوس پر نہیں اوس شخص کا کوئی نہیں

شاخ امید عاشق هرگز ثمر نگیرد　　از اشک شاخ مژگان تا سبز و تر نباشد

ای بوالفضول گویا از عشق ابجد ندانم

گر یابد درین ره ادراک سر نباشد

گل بوی باغ دهر نو کرد　　لب چون غنچه را از خنده خو کرد

گلاب و عنبر و مشک و عبیرش　　چو باران بارش خوش بو کرد

نی بی پیچکاری بزر عفرانی　　که هر بیننده را خوش رنگ و بو کرد

گلال افشانی دست مبارک　　زمین و آسمان را سرخرو کرد

دو عالم گشت رنگین از طفیلش　　چو شاهم جامه رنگین و نکو کرد

کسی کو دید دیدار مقدس　　مراد عمر را حاصل نکو کرد

شود قربان خاک سنگ ثابت

دل گویا همین را آرزو کرد

ذکر وصفش بر زبان باشد لذیذ | نام او اندر جهان باشد لذیذ
ای زهی سیب زنخدان شما | میوه چون در بوستان باشد لذیذ
چشم ما روشن ز دیدار شما | جان نثارش بسکه این باشد لذیذ
سنبل زلف تو دل را برده است | با لب لعل تو کان باشد لذیذ

لذتی گویا نباشد به از این
همچو شعر تو بهندوستان لذیذ

ز فیض مقدمت آمد بروی فصل بهار | جهان چو باغ ارم پر شد است از گلزار
تبسم تو جهان را حیات می‌بخشد | قرار دیدهٔ صاحبدلان پر اسرار
بغیر عشق خدا هیچ عشق قایم نیست | بغیر عاشق حق ماسوای همه فنا پندار
بهر طرف که نگاهی کنی روان بخشی | نگاه تست که در هر طرف بود جانبار
خدای در همه جا است حاضر و ناظر | کجاست دیده که بیند بهر طرف دیدار

ہے ذکر وصف یار سمجھتی زباں لذیذ　　پایا ہے اوسکے نام کو سارا جہاں لذیذ

کیا خوب تیرا سیب زنخداں ہے خوش مزہ　　باغ جہاں میں ایسا ہے میوہ کہاں لذیذ

دیدار سے ہے آپکے روشن ہماری آنکھ　　قربان تیرے ہے نہیں مجھکو جاں لذیذ

دلکو پھنسا کے تیلی زلف اپنے دام میں　　اسیر دہان تب کیا یار شکر جہاں لذیذ

لذت نہیں ہے اس سے کوئی شکر و قند میں

گویا کلام حسن کا ہے جیسا بیاں لذیذ

تیرے قدم سے دل کی آبرو ہے فصل بہار　　جہاں نکلا باغ ہے گویا بہشت کا گلزار

کیا جہانکو زندہ تیرے تبسم نے　　ہے اوسکے بسیے صاحب دلونکو قرار

نہیں قیام کسی کا تعلق جز عشق خدا　　سوائے عاشق ہوئے ہیں سب فنا اے یار

حیدر نگاہ اٹھائے تیرے دواں بخشی　　ہر جا ہر سو تری معجز نگاہیاں جانبار

خدائے پاک ہے ہر حال حاضر و ناظر　　جو آنکھ ہو تو دیکھے ہر طرف دیدار

بجز عارف سوائے کسے نجات نیافت   اجل زمین و زماں را گرفتہ در شکار

ہمیشہ زندہ بود بندہ خدا گویا

کہ غیر بندگیش نیست در جہاں آثار

من از جواں کہ پیر شدم در کنار عمر   اے با تو خوش گذشت مرا روزگار عمر

و بہار ماندہ را تو ہمی مغتنم شمار   آخر خزاں بیاید و ایں نو بہار عمر

ہاں مغتنم شمار دمے را بذکر حق   چوں باد میرود ز نظر شہسوار عمر

باشد رواں چو قافلہ موج بے بہے   آبے بنوش تشنگی از جوئبار عمر

صد کار کردہ کہ نیاید بکار تو

کارے بکن کہ گویا بیاید بکار عمر

عارفاں را خوئے او باشد عزیز   عاشقاں را روئے او باشد عزیز

کا گلشن چو کان دہلے جہاں   ہم زنداں کوئے او باشد عزیز

سوائے معرفت حق نہ پایا ہے علوم   ہیں سب زمین و زماں ہیچ اہل [illegible]

سدا ہے زندہ حسن بندۂ خدا آگہ تھا

کہ بندگی کے ہیں باقی جہان میں آثار

تمہیں جوان سے بوڑھا ہوا ہے کئی عمر   گذرا زمانے سے ساتھ ترے روزگار عمر

باقی جو دم ہیں انکو غنیمت شمار کر   آخر خزاں سے ہوگی پر اس بہار عمر

جو دم ہو یادِ حق ہے غنیمت نگاہ رکھ   سیراب ہے آب رواں جوئبار عمر

موج بکا فنا ہے بہا جاتا ہے بہ   جاتا اڑا ہے شوق ہوا شہسوار عمر

سو کام میں کئے حسن آیا نہ کوئی کام

وہ کام کر کہ گویا ہے کاروبار عمر

عارفونکو بھاگئی خوبروئے عزیز   عاشقوں کے دیس ہے رونے عزیز

اوسکی کاکل ہے اگر چوگان دل   ہے زنخداں بھی عجب گوئے عزیز

روضهٔ باغ ارم قربان کنم — زانکه ما را کوی او باشد عزیز

زنده میگردم ز بوی مقدمش — بسکه ما را بوی او باشد عزیز

شعر گویا خوشتر از شیر و شکر

از بهشت و جوی او باشد عزیز

ما که دیدیم سر کوی تو ای محرم راز — در همه روی فگندیم سر خود به نیاز

تا نگیرد سر کوی تو بگیرد دیده دلم — روضهٔ خلد برین را نکنم با انداز

آن خم کاکل مشکین دل و دین زد ما را — حاصل عمر همین بود ازین عمر دراز

مصحف روی تو حافظ همه را در حال — خم ابروی تو محراب دل اہل نماز

دل من بی تو خیانست چگوید گویا

همچو آن شمع که دایم بود در سوز و گداز

جلوهٔ عالم بی تو حیرانست و بس — سینه از هجر تو بریانست و بس

لعل لب مه‌لقا بعیسی زنده است   هر زبانش ذکر مسیحا انست و بس

خال مشکینش دل عالم ربود   کفر زلفش دام ایمانست و بس

روی زیبای آن رخ چون آفتاب   این علاج چشم گریانست و بس

دل نثار قامت رعنای او   جان فدای جان جانانست و بس

گر بپرسی یکنفس از حال من

هر درد گویا درمانست و بس

مدام باده‌کش و صوفی از صفا میباش   تمام زاهد شو و زهد بینوا میباش

بسوی غیر مبین‌کن نظر که بی‌بصریست   تمام چشم شو و سوی دوست وا میباش

بگرد قامت آن شاه دلربا میگرد   اسیر حلقه آن زلف مشکسا میباش

نگو نیست که سوی دیر یا حرم میرود   بهر طرف که روی جانب خدا میباش

بسوی غیر چو بیگانگان چه میگردی   دمی ز حال دل خویش آشنا میباش

مدام شاکر و شیدا، بجان و دل گویا

تمام مطلب و فارغ ز خود دعا باشش

همه را سینه بریان نیست بر آتش
دو عالم محو حیرا نیست و حیرا نیست آتش

ز خاک کوی تو کان سرمه اهل نظر باشد
نمی باشد علاجی بهر آب چشم گریانش

مه و خورشید گرد کوی او گردند روز و شب
عجائب روشنی عشق و صفا ماه سیمانش

به هر سجده که می بینم جمالش جلوه گر باشد
جهان آشفته و شیدا ز جلوه های اندازش

شده جیب زمین پر لولوی لالا ز اشک من

جهان بگرفته ام گویا بیاد لعل خندانش

هر کس شنیده است جمال از زبان خاص
از قید محنت غم شده او زود تر خلاص

این میوه حیات سخنهای مرشد است
دلهای مرده را بکند زنده و خلاص

از خود نمائی تو خدا هست دور تر
بینی درون خویش شوی از خودی خلاص

چون سالکان راه خدا از تو فرد مستی　　که از غم جهان نشود جان تو خلاص

گویا تو هست خود ز سواد هوس بدار

تا اندرون خانه به بینی خدای خاص

بیا چو سرو خرامان دمی بسیر ریاض　　سواد دیده ما زانکه گشته بی تو بیاض

برای رنجش دلم خنده تو مرهم بس　　تبسم لب لعلت دوا برای امراض

نگاه کرد و متاع دلم بغارت برد　　برید جیب دلم را بغمزه چون مقراض

ز فیض مقدمت ای نوبهار گلشن ناز　　جهان چو باغ ارم گشته [illegible]

چرا بحالت گویا نظر نمی فگنی

ز نیک نگاه تو حاصل مقاصد و اغراض

بسکه ما را هست با تو ارتباط　　از قدوم تست در عالم نشاط

فرش کردم در قدوم راه تو　　دیده و دل را که بوده در بساط

بر فقیران خدا رحمی بکن   تا درین دنیا بیابی انبساط

دائما دل را بسوی حق بیار   تا بآسانی بگذری از پل صراط

نیست آسوده کسی در زیر چرخ

بگذر ای گویا ازین کهنه رباط

بهر کجا که روی جان من خداحافظ   ببرده دل و ایمان من خداحافظ

بیا که بلبل و گل هر دو انتظار تو اند   دمی بجانب بستان من خداحافظ

نمک ز لعل لبت ریز بر دل ریشم   ز هجر سینه بریان من خداحافظ

چه خوش بود که خرامی قدت چو سرو بلند   دمی بسوی گلستان من خداحافظ

بیا بمردم گویا که خانه خانهٔ تست

درون دیده گریان من خداحافظ

ای رخ تو رونق بازار شمع   اشک ریزان چشم گهربار شمع

هم که ز فرقت مرا [illegible] گشته است   اشک میریزد دل افگار شمع

ہم فقیروں پر خدارا رحم کر — تا کہ ہو دنیا میں حاصل انبساط

دل سے دائم جانب حق لو لگا — تا کہ ہو آسان گذر پل صراط

کون آسودہ ہے زیر آسماں

چل حسن گویا یہ ہے کہنہ رباط

جدھر کو جائے مری جاں ترا خدا حافظ — یہ بیچیدہ دل و ایماں ترا خدا حافظ

قدم اٹھا کہ گل و بلبل انتظار میں ہیں — کبھی تو جانب بستاں ترا خدا حافظ

نمک چھڑک لب خنداں سے زخم دل پہ ذرا — ہے غم سے سینہ بھی بریاں ترا خدا حافظ

عجب مزا ہو خراماں ہو تو جو سرو بلند — کبھی تو سوئے گلستاں ترا خدا حافظ

کبھی تو تو بھی آنکھوں میں آ کہ گھر ہے ترا

حسن کا دیدۂ گریاں ترا خدا حافظ

تیرا رخ ہے رونق بازار شمع — رو رہی ہے چشم گوہر بار شمع

پانی ہے کیا تیرے بے وفائی کی جھلک — کیسا گریاں ہے دل افگار شمع

هرکجا روشن چراغی کرده اند　　یک گلی بود است از گلزار شمع

شمع رخسار آنچنان افروختی　　میشود قربان او صد بار شمع

گر رخسار تو از بهر نثار　　جان بریزد دیده های زار شمع

سبکه هشت نامدی از انتظار　　گشت مشعل چشم آتشبار شمع

صبحدم گویا تماشای عجیب

هر که خفته دیده بیدار شمع

ساقیا برخیز بیار آن ایاغ　　تا نوشم آن نشئه گیرد دماغ

حلقه زلف تو دل را برده است　　یافتم از پیچ پیچ او سراغ

از شعاع پرتو دیدار پاک　　صد هزاران هر طرف روشن چراغ

خاک و باد و آب و آتش متفق　　این وجودت بوده است از چار باغ

یاد او کن یاد او گو یا مدام

تا بیابی از دو عالم الفراغ

گر ز راه شوق سازی سینه صاف — زود بینی خویش را بی اختلاف

از خودیت دور گشته چون خدا — دور کن خودبینی و بین بی خلاف

عاشقان دارند چون عشق مدام — دم زدن بیهوده شد لاف و گزاف

بگذر از ذوق حواس خمسه است — تا بیابی لذت آن جام صاف

گر نجویی راه خوبان مدام

تا شوی گویا تبرا از خلاف

ربود مقدم وصلش مرا عنان فراق — نسیم تا بکجا شرح داستان فراق

نبود غیر تو در پرده هر چه وا بردیم — نیافتیم در آنجا دگر نشان فراق

نخست [illegible] بود وصل ترا — شنیده ام سخن وصل از زبان فراق

چنان ز [illegible] تو آتش فتاده در دل من — که برق ناله ما سوخت خانمان فراق

چه کرده است فراق تو بر سر گویا

که در شمار نیاید مرا بیان فراق

بشنو از من حرفی از گفتار عشق　　تا بیابی لذت از گفتار عشق

عشق مولی هر کرا اسرار کرد　　مغتنم دارد سری در کار عشق

آن زهی دم کو بیادش بگذرد　　سر بسان خویش گردد در کار عشق

صد هزاران جان بکف در راه او　　ایستاده تکیه بر دیوار عشق

هر که شد در راه مولی بی ادب　　همچو منصور او سزد بر دار عشق

آن زهی دل کو ز عشق حق پراست　　خم شده پشت فلک از بار عشق

زنده مانی دایما ای نیک خو　　بشنوی گر نغمه از تار عشق

پادشاهان سلطنت بگذاشتند　　تا شوند آن محرم اسرار عشق

داروی جز بندگی دیگر ندید

همچو گویا هر که شد بیمار عشق

تا آفریده است مرا آن خدای پاک　　جز حرف حق بهیچ نیاید ز جسم خاک

در سینه است جان و دل عاشقان یک　　چون لاله داغ بر جگر و سینه چاک چاک

عیب ہے سن بے تعصب گفتار عشق تا کہ لذت بخش ہو گفتار عشق

عشق میں مرنا ہے فنا جسکو کیا بس غنیمت ہے اوسے سرکار عشق

خوب ہے وہ دم جو گذرے یاد میں ہے مبارک وہ جو ہو سرشار عشق

ہیں ہزاروں جان تلف راہ میں تیرے دست بستہ [illegible] دلدار عشق

راہ میں حلے میں ہوا جو بے ادب مثل منصور اوس نے پائی دار عشق

خوب ہے دل جو ہے عشق حق سے پر ختم ہے اس پہ تا آسمان انوار عشق

تا ابد بندہ ہے اوسکا اے نیک خو گر سنے تو نغمہ ہائے تار عشق

بادشاہوں نے ہے چھوڑی سلطنت تا کہ ہوں وہ محرم اسرار عشق

کچھ نہیں جز بندگی اوسکی دوا

ہے حسن گر تو گرفتار و بیمار عشق

خلقت ہے میری یہ نمائے خدا نمک جز نام حق زبان پہ نکلے نہ جسم خاک

عاشق کی جان تنگ ہے چشمہ عشق ہے بحر پر داغ مثل لالہ جگر سینہ چاک چاک

وین غفلت است مرگ که بی یاد حق بود

چون سایهٔ تو هست نداریم هیچ باک

تخت و نگین گذاشته شاهان ز بهر تو

مگشا ز رخ نقاب که عالم شده هلاک

ای خاک درگهت تو شفابخش عالم است

رحمی بکن بحال غریبان دردناک

دنیاست کان خراب کن هر دو عالم است

دارا بخاک رفته و قارون شده هلاک

چشمم بعینه بی تو گهربار میشود

گویا فشانده دانه‌ها از خوشه‌های تاک

ای کمال تو کمالست و کمال   وی جمال تو جمالست و جمال

بی تو عیشم که مرا میگذرد   این وبالست و وبالست و وبال

غفلت ہے گرچہ موت ہو عقبیٰ یا دق
پر تیرے زیر سایہ نہیں کوئی خوف و باک

شاہوں نے تاج و تخت کو چھوڑا ترے لئے
رخ سے نقاب اٹھا کہ زمانہ ہوا ہلاک

ہے تیرے در کی خاک شفا بخش کیمیا
کچھ رحم کر غریبوں کی حالت ہے دردناک

دنیا ہے جس سے ہوتے ہیں دونوں جہاں خراب
دارا ملا ہے خاک میں قارون ہوا ہلاک

فرقت میں آنکھیں ایسی گہربار ہیں حسن
گویا کہ بیج جھاڑتے ہیں خوشہ ہائے تاک

جو ہے ترا کمال ہے وہ کمال　　اور ترا اجمال ہے وہ جمال
بے تری یاد کے جو دم گذرے　　نہیں ایسا وبال کوئی وبال

آنکه نزدیکتر از شاه رگ است　　یار ما ہیچ قیاست و خیال

من ندانم که کدامم و کیم　　بنده ام اوست خدا در همه حال

دل من سوی تو پرواز کند　　اگر از فضل ببخشی پر و بال

صاحب حال جز او دم نزند　　غیر ذکرش نبود قیل و مقال

مرشدم بندگیت فرماید　　ای زهی قال کند صاحب حال

هرکه گویائے تو باشد باشد

عین حیران بجمال و بجلال

چون خدا حاضر است و بجمال　　تو چرا میزنی دگر پر و بال

حد حق گو دگر مگو ای جان　　صاحب قال باش و بنده حال

غیر یاد خدا دمی که گذشت　　این زوال است پیش اهل کمال

ما سوا نیست هر کجا نگری　　تو چرا غافلی بعین وصال

غیر حرف خدا مگو گویا
که دگر هیچ نیست قیل و قال

ما که خود را بندهٔ حق را خدا فهمیده ایم
خویشتن را بندهٔ آن بندها فهمیده ایم

مردمان چشم ما را احتیاج سرمه نیست
بسکه خاک راه مردم توتیا فهمیده ایم

هر نفس سر بر زمین داریم از بهر سجود
ما که روی یار خود روی خدا فهمیده ایم

بادشاهان را فقیران بادشاهی داده اند
زان گدای کوی او را بادشاه فهمیده ایم

ما نمی خواهیم ملک و مال را گویا از آن
سایهٔ زلف ترا بال هما فهمیده ایم

درون مردمک دیده دلربا دیدیم — به هر طرف که نظر کردم آشنا دیدیم

بگرد کعبه و بتخانه بر دو گردیدیم — دگر نیافتیم اینجا همین خدا دیدیم

به هر کجا که نظر کردم از ره تحقیق — درون خانهٔ دل خانهٔ خدا دیدیم

گدائی کردن کوی تو به ز سلطانیست — خلافت دو جهان ترک ما دیدیم

مرا ز روز ازل آمد این ندا گویا
که انتهای جهان را در ابتدا دیدیم

از دوست غیر دوست تمنا نمیکنیم — از بهر درد خویش مداوا نمیکنیم

بیمار نرگسیم که نرگس غلام اوست — ما آرزوی خضر و مسیحا نمیکنیم

هر جا که دیده ایم جمال تو دیده ایم — ما جز جمال دوست تماشا نمیکنیم

با یار بوده ایم به هنگام غیر او — زان چشم راز خویش که پیدا نمیکنیم

پروانه وار گرد رخ شمع جانانیم — چون عندلیب بیهده غوغا نمیکنیم

گویا خموش باش که سودای عشق یار
تا این سر است از سر خود وانمی‌کنیم

ما بیاد حق همیشه زنده ایم — دائم از احسان او شرمنده ایم
خود نمائی در میان منظور نیست — او همیشه صاحب و ما بنده ایم
در وجود خاکیان پاکی بارز است — ما خدای پاک را بیننده ایم
از دو عالم دست را افشانده ایم — ما بپای شاه سر افگنده ایم
نیست در چشم بجز از نور او — صحبت مردان حق جوینده ایم
ما چو ذره خاک پای او شدیم — دست در دامان او افگنده ایم

کیست گویا ذاکر نام خدا
همچو خورشید جهان رخشنده ایم

ما بندهٔ عشقیم و خدا را نشناسیم — دشنام ندانیم و دعا را نشناسیم
آشفته ایم که او شیفتهٔ ماست — ما شاه ندانیم و گدا را نشناسیم

چون غیر تو کس نیست بتحقیق و بتعیین　این تفرقه را از شمار آشناسیم

سرها شده و پا سر شده در راه محبت　گوئیم چنین سر و پا را آشناسیم

ما نیز چو گویا ز ازل مست الستیم

این قاعده زهد و ریا را نشناسیم

هرگه نظر بجانب دلدار میکنیم　در پای سرو چشم گهربار میکنیم

هر جا که دیده ایم رخ یار دیده ایم　ما کی نظر بجانب اغیار میکنیم

زاهد مرا ز دیدن خوبان منع مکن　ما خود نظر بسوی نظر یار میکنیم

ما جز حدیث عشق تو حرفی نخوانده ایم　از راه عشق اینهمه تکرار میکنیم

گویا ز نغمه یار که مخمور گشته ایم

کی خواهش شراب بکار شراب میکنیم

نه گنجد بچشم نیز تا خود پسندیمن　بچشم خوش نشست آن قامت از غیرت بلندیمن

تمامی مرده ها را از تبسم زنده میسازد　چو ابر زد آب حیوان از دهان آن غنچه خندیمن

جب کوئی سوا تیرے حقیقت میں نہیں ہے　　کچھ تفرقہ ما و شما بھی نہیں یہاں

سب ما و من و تم میں یہاں ہوا [illegible]　　[illegible] تو ہے لیکن سر و پا بھی نہیں یہاں

گویا کہ ازل سے ہے یہ حسن و محبت

اس قاعدہ زہد و ریا بھی نہیں یہاں

نظر جب ہم اپنی جانب دلدار کرتے ہیں　　رواں دریائے اشک چشم گوہر بار کرتے ہیں

جدھر کو دیکھتے ہیں دیکھتے ہیں یار کا جلوہ　　کب ان آنکھوں سے ہم نظارہ اغیار کرتے ہیں

تجھے کیا زاہد امت منع کرے دیدار خوباں سے　　نظر ہم آپ اپنی سوئے [illegible] کرتے ہیں

بجز علم محبت کے پڑھا کوئی سبق ہم نے　　سب علم عشق سے یہ بحث اور تکرار کرتے ہیں

خوش چشم مست یار کے مخمور ہیں گویا

[illegible] وہ کب ہوئے بادۂ گلنار [illegible]

آتا ہے چشم غیر میں کب ماہ خورشید　　قسمت سے ہے نگاہ میں میری قد بلند

مردہ [illegible] تیرے تبسم نے کر دیا　　آب حیات ٹپکا ہو گئے لب جو غنچہ خند

برائے دیدنِ او دیده‌ام شد چشمهٔ کوثر بیا جانان که قربانِ تو جانِ دردمندِ من

اگر بینی درونِ من بغیر از خود نیابی که غیر از ذکرِ تو نبود درونِ بندبندِ من

منم یکمشت گل گویا درونم نورِ او لامع

بگردش دائما گردد دلِ پرشورمندِ من

ای عندلیب گریان شد از نگاه تو آهوی صحرای بیابان شد از نگاه تو

قمری بباغ نالان کوکو کنان بشوق لاله بباغ بریان شد از نگاه تو

سوسن بسوزِ حیرت جامه سیاه کرد سنبل چو مو پریشان شد از نگاه تو

نرگس نگاه کرده این نرگسِ ترا با یکنظاره حیران شد از نگاه تو

گویا کند سوی خواب فرو رفتن چرا

از بسکه مست مستان شد از نگاه تو

ساقی مرا تو جامی از اشتیاق ده تا روی تو ببینم دردِ فراق ده

آنکھیں ہوئی ہیں چشمۂ کوثر فراق میں　آ جبکہ ہے فدا یہ مری جان دردمند

اپنے سوا نہ پا سکا کچھ بھی دیکھئے　ہے تیری یاد میں ہی سدا میرا بند بند

گویا کہ مشت خاک میں چمکا ہے نور حق

دو بہر عشق فدا ہے دل زار و مستمند

بلبل ہوئی ہے گریاں تیری نگاہ سے　آہو کا پھر بیاباں تیری نگاہ سے

قمری کا شور کو کو گلشن میں شوق سے　لالہ کا سینہ بریاں تیری نگاہ سے

سوسن بھی گنگ ہے تیرے فراق میں　سنبل بھی ہے پریشاں تیری نگاہ سے

جسکی نگاہ تیری نرگس پہ جا پڑی　ہے دیکھتے ہی حیراں تیری نگاہ سے

گویا کہ خواب و خور کی خواہش ہو گئی جل بس

ہے بسکہ مستیاں تیری نگاہ سے

ساقیا دے بھر کے جام اشتیاق　تا دکھائے ہے حق درد فراق

تا هر طرف ببینم روی ترا مدام — جان مرا خلاصی از افتراق ده

چون بی تو هیچ نبود عیشم به هر کجا — با دیده هم دلم را خوش اتفاق ده

آئینهٔ دلم شده صاف از غبار غم — از وصل خود دوای درد فراق ده

گویا به هر کجا که ببینم جمال تو

اخلاص خود دلم را از اشتیاق ده

بی وفا نیست کسی چون تو خریدار شوی — وقت آنست که تو قیمت خبردار شوی

جان اگر هست نثار قدم جانان کن — دل بدلدار بده تا که تو دلدار شوی

منزل عشق دراز است بتوان رفت — سر قدم ساز که تا در ره آن یار شوی

گفتگوی همه کس در خور ادراک خود است — لب فرو بست که تا محرم اسرار شوی

مغفرت شد دل دیوانهٔ خود را گویا

با امید کرم آنکه خریدار شوی

ن. اسرار

رباعی

هر کس که ز شوق تو قدم از سر ساخت
بر نه طبق چرخ علم بر افراخت
شد آمدنش مبارک و رفتن هم
گویا آن کس که راه حق را بشناخت

دیگر

کور است بر آن دیده که حق نشناخت
این عمر گرانمایه به غفلت در باخت
او گریه‌کنان آمد و با حسرت رفت
افسوس درین آمد و شد کار نساخت

ایضاً

این چشمهٔ نور خانهٔ جانانست
این تخت وجود مسند سلطانست
سر لوح الهی [illegible] اوره نبرد
کین راه ره خاص جوانمردانست

ایضاً

هر دل که براه دوست از جان بگذشت
تحقیق بدانکه عین جانان شده است
یک ذره ز فیض رحمتش خالی نیست
نقاش درون نقش پنهان شده است

ایضاً

یہ عمر گرانمایہ جو ہووے برباد　　گو تا دلِ غمگیں ہو ترا کیسے شاد

جبتک نہ ملے مرشد کامل ہی حسن　　یہ خانہ ویراں ہو کسی سے آباد

ایضاً

اس عمر کا گر کوئی مزا ہے پایا　　وہ جلسۂ عشق فقط یاد خدا ہے پایا

اپنی ہی خودی حسن بیہوشی گویا　　گذرے جو خودی سے خود خدا ہے پایا

ایضاً

مٹی ترے در کی توتیا ہے پایا　　سائے میں ترے نشوونما ہے پایا

ہم سجدہ بسوے غیر کب کرتے ہیں　　دلمیں جب نقش بپا ہے پایا

ایضاً

آیا ہے کہاں سے اور خبر یاد خدا　　دلمیں جو یہ نور حق کہاں سے ہوا

جز طالب حق نصیب کسکے تو حسن　　دولت نایاب یہ سینے پائی گویا

ایضاً

43

این آمد و رفت جز دمی بیش نبود   هر جا که نظر کنیم جز خویش نبود
ما جانب غیر چون نگاهی بکنیم   چون غیر تو هیچکس پس و پیش نبود

ایضاً

هر بنده که طالب مولی باشد   در هر دو جهان رتبه آن اولی باشد
گویا دو جهان را بجوی نستاند   مجنون تو کی بندهٔ لیلی باشد

ایضاً

در دهر که مردان خدا آمده اند   هر گمشده را رهنما آمده اند
گویا اگر این چشم تو مشتاق خداست   مردان خدا خدا نما آمده اند

ایضاً

در مذهب ما غیر پرستی نکنند   سر تا بقدم هوش و مستی نکنند
غافل نشوند یکدم از یاد خدا   دیگر سخن از بلند و پستی نکنند

ایضاً

یک ذره اگر شوق الهی باشد   بهتر ز هزار بادشاهی باشد

دم بھر یہ آنا جانا گر پیش نہ تھا — بجا کہ نگاہ کی بجز خویش نہ تھا
کس طرح کوئی غیر دکھائی دیتا — جب تیرے سوا کوئی پس و پیش نہ تھا

ایضاً

جو بندہ کہ وہ حال میں لے ہوگا — اوسکو ہی ملا زبہ اولےٰ ہوگا
وہ جگ کو نہ دیکھا گو یا آنکھیں رکھ کر — مجنوں تراک عاشق لیلیٰ ہوگا

ایضاً

دنیا میں جو مردان خدا آئے ہیں — گمراہوں کے وہ راہنما آئے ہیں
مشتاق ہے دید حق کا گر تو یارو — مردان خدا خدا نما آئے ہیں

ایضاً

مذہب کیلئے غیر پرستی ہے حرام — ہشیار ہیں ہمیشہ مستی ہے حرام
ہوتے نہیں یاد حق سے اکدم غافل — سب گفتگوئے عہد و ہستی ہے حرام

ایضاً

اک ذرہ اگر شوق الٰہی ہووے — بہتر اوس سے کہ بادشاہی ہووے

گویاست غلام مرشد کامل خویش   این خط نه محتاج گواهی باشد

ایضاً

هر کس بجهان نشو و نما میخواهد   اسپ و شتر و فیل و طلا میخواهد

هر کس برای خویش چیزی خواهد   گویا ز خدا یاد خدا میخواهد

ایضاً

برگشت ز سر تا بقدم نور النور   آئینه که در وی نبود هیچ قصور

تحقیق بدان ز ما فضل موفور بود   او در دل عارفان خود کرده ظهور

ایضاً

گویا تا کی درین سرا معدوم   گاهی لازم شوی گاهی ملزوم

تا کی چو سگان بر استخوان جنگ کنی   دنیا معدوم اهل دنیا معدوم

ایضاً

گویا اگر آن جمال دیدن داری   از خود بهوس میل رسیدن داری

از دیده مبین که این حجابست ترا   بی دیده ببین آنچه دیدن داری

ایضاً

موجود خداست تو کرا میجوئی — مقصود خدا هست تو کجا میپوئی
این هر دو جهان نشانهٔ دولت تست — گویا سخن از زبان چرا میگوئی

فرد

نفس ظالم بقصد کشتن ماست — دل مظلوم من بسوے خداست

فرد

او درین فکر تا بما چکند — ما درین فکر تا خدا چکند

دیگر

مبراے باد خاکم از در دوست — تا نگوید کسیکه بر جا نیست

دیگر

نیست غیر از یکصنم در پردهٔ دیر و حرم
کے بود آتش دو رنگ از اختلاف سنگها

دیگر

هر کس بهر سرے شد گم صفاے دل کند
گر مراد خویش خواهی از غلاظت دور باش

دیگر

بزیر سایۂ طوبیٰ مراد ما یابی   بزیر سایۂ مردان گر آیا خدا یابی

دیگر

آسمان سجدہ کند پیش زمینے کہ برو   یک دو کس یک دو نفس ذکر خدا بنشینند

تمام شد

بتاریخ ۱۱ ستمبر ۱۹۳۰ء

بقلم بندہ حلیم محمد حسن

حسن

۱۲